

CARL JONAS LOVE ALMQVIST

Det går an

(1839)

5

FJÄRDE KAPITLET

Då lutade han sig sorgsen tillbaka i sin stol och lade huvudet emot karmen.
”Du är utan diamant, Albert! blunda och sov, och fäll ihop dina anspråk.”

10 Sara Videbeck såg om sina saker, och dem hade hon i kappsäckar, även på fördäcket. En lär hon isynnerhet hava varit rädd om. Ty vid ett tillfälle, då ingen annan person stod där längst framme, passade hon på, klappade cigarr-rökaren förtroligt på armen och sade: ”du tycker ju om, Albert, att jag ber dig om en
15 liten tjänst? jag har här en kappsäck, den där med mässingsbokstäverna S. V. på: laga, att ingen sätter sig på honom! jag har ifrån början och hela dagen haft den liggande under seglet; men under det där sista rumsturet drogo de fram både ett och annat, seglet är uppe, och min kappsäck blott och bar.”

20 Albert tog cigarren ur munnen, såg på henne och sade: är kappsäcken så öm, att icke en gång en så lätt kropp, som du, får sitta på den? annars kunde den lättast vaktas på det sättet.

”Nenej vasserra, varken jag eller du, och allraminst någon annan.”

Har du fullt med diamanter däri?

25 ”Åh då!”

Nå men vad? fast förlåt mig, det angår mig icke; var trygg och glad, och gå själv vart du behagar. Jag skall bevaka din kappsäck.

Sara tackade honom med en blick, såsom om kappsäcken varit hennes eget hjärta. Hon gick bortåt att bestyra något med
30 diverse skrin, som hon satt avsides på däck.

”Vad kan flickan hava i kappsäcken?” tänkte Albert, där han stod, tittade ned på de blanka, gula S. V., och drog en

hiskeligt lång rök ur cigarren. ”Hon är minsann ändå en rik docka, det slår aldrig fel. Fast det bryr jag mig icke om; pengar får jag nog ifrån (här mumlade han ett hemlighetsfullt familjenamn), och av egendomarna i Wadsbo har jag min givna
 5 intendentsprocent. Bokstäverna äro rätt väl gjorda; de hava mässingsslagare i Lidköping, som duga. Skall jag följa henne så långt som ända dit? jag borde annars vid Mariestad taga av ifrån stora vägen och åka inåt. Ja, få se. Långt dit ännu. Hör hit, jungfru där med brickan! langa mig upp en ny cigarr: jag vill ej
 10 gå från stället. Djävulen, hon hörde mig icke! hur skall detta avlöpa? jag vill då ännu röka litet närmare in på stumpen, men det smakar hett och röken går mig i näsan, fy tusan djävlar. Kappsäcken är just icke stor; lång tämligen, men icke bred; hon har säkert glasskrin däruti, efter ingen får sätta sig på honom.
 15 Men vem tusan skulle också vara oförsämd nog att sätta sig på den? det övriga däckpatrasket här har jag aldrig märkt sätta sig på annat än tågverket, och på pumpen och på kanonerna; det är ett ganska hyfsat och beskedligt folk; de äro så litet djärva mot andras saker, att par exemple dalkullorna satte sig allenast på
 20 sig själva, hic est, de lade benen under sig. Vilken oförsämd persedel kan då Sara hava fruktat skulle understå sig – aha – du skall få se, Albert, att hon menade dig själv, och ingen annan, med den vackra bönen, att jag skulle akta kappsäcken – baj miljoner så han smakar!” sade han och kastade yttersta stumpen
 25 i sjön: ”det här går över tålmodet.”

Just i denna svåra kris kom Sara till honom och, vad tycks? stack en ny cigarr i hans hand. Eld har jag icke med mig, sade hon, och jag ville icke låta jungfrun, som jag beställde cigarren av, tända på honom åt dig därnere, ty – och dessutom kan hon
 30 icke röka. Men huru skall du få eld, Albe?

”Jo se här,” inföll han, ”kommer ångkaptenen spatserande med sin ypperliga trabucos i truten. Förlåt, bästa farbror kapten ... var så god och träd ett par steg närmare, så får jag tända; denna vackra flicka har satt mig på en post, vilken jag såsom
 35 god militär ej kan lämna.”

Straxt! straxt! svarade kaptenen. Sara stod och såg på, och hon kunde ej avhålla sig ifrån ett högt skratt, då de bägge karlarna satte cigarrändarna mot varann, med spända allvarsamma ögon observerade spetsarna, och ivrigt arbetade på att det skulle ta eld.
 5 Det lyckades; och den hederliga, fryntliga kaptenen gick sin väg. Med ett eget uttryck av sällhet tog sergeanten bägge kindbenen pinfulla av ny, frisk rök – ty man vet, att det är den första röken, som smakar bäst – och blåste ut den högst långsamt: men blåste den i sin tankspriddhet mitt i ansiktet på Sara.

10 ”Åh då!” ropade hon och sprang ånyo sin väg till den andra delen av fördäcket, där hon hade sitt förut omtalade skrinbestyr.

Albert stod således åter ensam vid sin kappsäck, – d.v.s. hennes – och betraktade den sjunkande milda, täcka västersolen. Man var nu kommen in på Galten, den yttersta Mälarfjärden emot Arboga till. Albert stod och såg på solen, såsom sagt är, men han såg också emellanåt på kappsäcken. Han rökte långsammare nu; ty han tänkte, ”om den här cigarren blir slut i ett rapp, så tör det icke falla sig lika behändigt som nyss, att få en till. Ja, helt säkert har hon glas i kappsäcken; och jag tycker mera om det, än
 15 om hon, såsom jag en gång trodde, hade glas i bröstet, eller hela hjärtat därav. Det var en dum tanke av mig – puh! – men jag skall icke blåsa ut för mycken rök i sänder – puh! – Låt vara, att hennes själ är av glas något litet: kan icke jag hava en diamant såväl som någon? och skära? men djupt vill jag icke skära, det nämns icke fan
 25 på så vacker kristall – puh! – jag skall bara rita in ett A på hennes minnes emalj; det må jag väl få? det är väl ej för mycket? – puh! Vacker är hon när hon är allvarsam, men än vackrare när hon ler, så där; och allra vackrast var hon, när hon grät över sin mor: det är besynnerligt, att jag kunde tycka om det? Man plär annars bli
 30 ful när man grinar – puh! – men hennes ögonvrår blevo icke röda, utan stodo klara som – nånå, gråten räckte icke heller länge.”

Ror i lä! ror i lä! skrek kaptenen till sin styrman. Ser du icke pricken, din attan? Jaja, det börjar skymma, tillade kaptenen godmodigt; det är nu bäst, att jag absolverar honom från styret
 35 och går dit själv. Inloppet i Arboga å är icke såsom andra lappris-inlopp. Ror i lä! i lä! stopp maskin, för sju tunnor tusan! gå ned härifrån; jag ställer mig hit själv. Säg till att klyvarn tas in!

”Stopp maskin! stopp!” hördes till återsvar. Fartyget saktade farten, och den skicklige kaptenen, som nu själv stod vid styret, fick tid att åter rätta kursen, så att pricken lyckligen omfors.

Mälarens innersta vatten, eller dess västligaste begynnelse
 5 utanför Kungsbarkarö och Björkskogs socknar, är fullt av små grund, blindskär och lantliga äventyr, som man alltid har ont av till sjöss. Dessa små landspetsar, närmast Arboga å, äro en fortsättning av de låga Kungsörsängarna, vilka, likt en grön matta ytterst i väster, tyckas hava för avsikt att smyga sig in under
 10 vattnet; och man kan, helst om kvällarna, icke se gränsen bestämt emellan själva gräsvallen och Mälarvågen. Seglaren tar då sikte på taket av Kungsörs slott, som ej ligger långt ifrån åmunnen. Det gick denna gång, såsom alltid, lyckligt för Yngve Frey.

Just som man inkommit i ån, hördes en grov, torr röst uppe
 15 på ångbåts-aktern tala till sin granne: ”huru långt hava vi nu till staden?” Sex fjärdingsväg cirka, genmälde till återsvar en annan stämman, med uttryck av högsta beskedlighet, tjänstvillighet och iver; ljudet var en sopran, likt en kärrings, dock utan att vara det, ty det var en karls. ”Gott!” återtog basen och såg på klockan, ”hon
 20 är sju: vi äro framme åtta, åtminstone nio, och kunna hoppas på ett ordentligt bord och riktiga sängar.” Orden växlades emellan två familjefäder. Om min baron befaller, sade sopranen (även baron), så går det lätt an, ganska lätt, ganska lätt, om vi passa på här vid Kungsör och skicka en stafett, en kurir, landvägen till staden, som
 25 beställer rum åt oss; ty vid denna tid stöta mycket resande ihop.

”Kan det ske, kapten?” frågade basen förnämt, men liknöjt. Det går positivt an, ja visst, visst, inföll sopranen ivrigt, innan ångbåtskaptenen vid styret ännu själv hunnit svara.

”Det kan ske,” sade denne, ”ehuru icke utan sitt lilla besvär.”

30 På vad sätt? frågade basen, trött av så mycket talande.

”Jo, utan svårighet, ganska vigt, helt lätt!” hoppade sopranen efter med de snabbaste ord i världen. Den hederlige kaptenen vid styret såg sig om betänkligt. Jo ännu, sade han, kan en slup gå i land och vid gästgivargården däruppe tinga en

karl, som rider till staden, om det nödvändigt skall vara. Men jag hoppas vi skola vara lika hastigt där som han.

”Åja, åja, åja,” sade sopranen, ”vi hinna väl lika hastigt till bron, med vår flinka kaptens åtgärd; men sedan försinkas,
5 bortsinkas, borttages mycken tid med komningen i land, så att det är alltid gott – vill icke min baron det? – vi skicka en stafett, som beställer, och tar upp alla rummen?”

Må gjort! sade den sömniga basen och stoppade in sin haka under rocken. Sopranen spratt upp som en glad vinthund,
10 men spratt dock icke längre än fram till kaptenen vid styret, som var helt nära. ”Beställ, bästa kapten, beställ, beställ!”

Kaptenen, så godmodig han var, tycktes besvärad av detta fjäsk, men ville likväl ej göra baronerna emot, utan ropade på en av sitt folk. Gör jullen klar och far i land, och – han sade
15 mannen ärendet. Du får ro efter oss sedan.

”Ja, baronen betalar besväret, det förstås, det förstås, förstås!” muttrade sopranen, vänd till kaptenen och med en halv pekning på den i sin rock nedhukade basen.

Något är det värt, svarade kaptenen tryggt, strök sig om
20 hakan och såg bort åt de bägge stränderna, mellan vilka han styrde. Anblicken på högra sidan var vidsträckt och intagande. Ängarna, i en omätlig vidd norr och nordväst ut, lågo översållade med millioner vålmar, likasom de små oavklippta knutarna på avigan av en stor grön tapisserisömnad.

Och allt det här har Hörstadius slagit under sig? det är
minsann en pastor! sade kaptenen med en nick, under det han stod och talade för sig själv. Den karlen blir innan sin död bottenrik eller bottenfattig; det är en pastor, som predikar med hö. Han kan säga som det står i skriften: allt hö är kött; ty av dessa
30 ängar, för så gott arrende, har han grovt. Kammarkollegiet eller Krigs – jag vet icke rätt – har varit beskedligt emot honom. Men jag undrar, att han slår under sig egendomar i alla landsorter: ej blott här vid Kungsör, utan ock i Sörmland: ja, i hela riket. Har han icke arrenden ända bort för fan i våld på skarpa Uppland, i
35 Sollentuna? det är då en ekonom till karl, den Hörstadius! Så

pinar han sin arma kropp med att på bondkärra åka och flacka allt sitt liv mellan sina arrendegårdar, och se efter och se efter. Det måtte vara ett förbannat efterseende, att sköta hemman i alla landsorter. Och när han skraltar så där omkring, är han dock så

5 tvär emot sin egen lekamen, att han endast njuter vatten.

Hörstadius är västgöte, däri ligger knuten; det är då en egen nation till folk! men vad jag berömmar hos honom, är, att han skall vara så rättskaffens och beskedlig mot alla sina tusen rättare, drängar och spektorer; så att han till sluts lär plåga ingen mer än

10 sig själv. Tag in seglet! hissa flagg! nej, mindre martyrer är man som förare av en ångbåt. Kom hit! kom och styr! jag går ned. Nu är ån ända fram till Arboga klar och lätt att hantera sig uti.

Styrmannen kom på befallning, kaptenen lämnade honom rodret, gick själv därifrån bort över däck och kom så trappan

15 utföre till de undre hemvisterna, där toddy som bäst stod och rykte. Även punsch ägde rum.

Det var afton. Solens fé hade redan västerut sjunkit ned i famnen på Kungsörs ängar, men ett mörkrött purpurskimmer hängde ännu kvar på skyn; det var den sista klädebonad, som

20 den sköna kastat av sig, innan hon lade sig att slumra under täcket. Tusentals långa rödblå streck gingo ut ifrån skimret; många av dem randade vattnet, och även några lågo stänkta på ångbåtens artiklar.

En mjuk hand rörde Alberts skuldra. Han stirrade upp ifrån

25 de röda strålarna, som han en lång stund stått och betraktat, huru de gungade och flydde ovanpå den vattrade vattenytan. Det var Sara, och hon sade viskande: "gå nu härifrån: jag skall i stället vakta både dina och mina saker ända tills vi komma i land med dem. Gå ned och drick ditt glas punsch; men när vi kommit fram

30 till bron, skynda då upp i staden hastigt och skaffa oss bärare, innan de andra passagerarna taga bort karlarna för oss."

De stodo händelsevis alldeles ensamma där i fören, så att Sara kunde väl icke hava behövt viska. Men Albert tyckte det lät så förtroligt och bra, och hennes täcka ansikte var honom

härvid så nära, att han, utan att själv veta därav, kysste henne, och gick bort, som hon sagt.

Sara Videbeck – likasom ingenting hänt – började framme i fören verksamt ordna en mängd större och mindre angelägenheter.

5 Hon lade sina egna kappsäckar, skrin och överplagg tillsammans. Hon bar även till samma hög sergeantens icke särdeles vingbreda ränsel, koffert och reskappa. Huru hon kunde känna dem, kan man fråga; men dagens iakttagelser hade för henne varit tillräckliga, att märka vilka persedlar sergeanten under sina kringgångar på
10 däck med förkärlek fäst sig vid, stundom lyft på, makat, jämkat o.s.v., vilket en bra karl aldrig gör med annat än egna tillhörigheter.

Albert gick sannerligen utföre och tog sig ett glas punsch.

”Mamsell, låt mig beskedligt få två glas till, och ställ dem på den här lilla brickan; jag skall bära dem själv, så besväras ingen.”

15 Skänkmamsellen, glad över en så mild tonart ifrån en förut så sträng resande, gjorde hastigt som befallt var. Albert tog sin bricka, bar den, sedig som en kypare, uppför trappan, och gick bort till fören att bjuda sin reskamrat. ”Är det carolina?” frågade hon. ”Jag dricker ej punsch.”

20 Drick nu ett glas punsch för min skull i afton, det blir svalt i kväll. Han är fin och god.

”Bra!” sade hon, sedan glaset var tömt. ”Albert, det här är bättre än carolina.”

Det är just vad jag alltid påstått, svarade sergeanten och
25 tömde det bredvid stående.

Nu smällde kanonen salut från Arboga stad, och ångbåten lade till vid högra stranden, såsom övligt var, nedanför Lundborgs gård.

Sergeanten, vig, hurtig och vid ypperligt humör, var den förste, som hoppade i land. Efter en liten omskådning på närmaste
30 gata, träffade han tvenne sysslolösa Arbogamänniskor, med vilka han snart kom överens. De följde honom ned till ångbåten med en bår, som de i granskapet togo. Nedkommen till fartyget, höll Albert på att icke träffa den han sökte. Med en liten häpenhet såg han sig om i skymningen efter det skära huvudet – det fanns ej.
35 Till sluts upptäckte han likväl framme på däck – Sara Videbeck i

hatt. Ehuru de bägge karlarna med båren väntade på ordres, kunde han likväl ej hindra sig ifrån att några ögonblick stå och betrakta sin förvandlade vän. Väl hade han i dag på morgonen haft en anblick av samma person för sig, några minuter: men han hade
 5 då sett henne utan intresse. Nu – är det hon? tänkte han. Mamsell ville han, förr en gång varnad, icke alls anse henne för. Men den nätta, vita kambrikshatten satt ganska behagligt på det täcka, fria huvudet; och några smakfulla mörka lockar hängde också på vardera sidan vid tinningarna, alldeles som rätt och billigt var.
 10 Albert pekade åt karlarna, vartåt de hade att gå. Sara sade med tonvikt på fjärde ordet: ”det här är våra saker; var rädd om dem, att de ej skavas på båren.”

Ingen fara, söta fru, sade den ena bäraren.

”Säg själv, anmärkte den andra, vilket frun är ömmast om,
 15 så skola vi lägga det på båren överst.”

Albert smålog för sig själv, men såg en ganska syrlig och sträv min i Saras anlete. De kommo i land. Vartåt befaller herrskapet att vi gå? frågade främsta bäraren.

”Till gästgivargården.”

20 Jaså, herrskapet är icke hemma i staden? Då får jag nämna, fortfor karlen, att det blir angeläget för herrn att skynda sig få nattkvarter på gästgivargården, ty här har kommit mycket resande.

”Jag följer med sakerna,” inföll Sara, ”skynda förut, Albert! vi hitta nog efter till gästgivargården.”

25 Sergeanten gjorde så. Han passerade de långa Arboga-gatorna och kom efter en stund fram till gästgivargården.

”Finns inga! finns inga!” var värdens svar på Alberts begäran om rum.

Men jag kommer ifrån ångbåten och måste hava rum.

30 ”Ja, om herrn kom ifrån solen, eller ifrån själva blåkulla, så blev här icke flera rum för det. Här komma baron * och baron ** och baron **, som för sig och familjer redan upptingat alla rummen. Och i Arboga för övrigt – ja, hör sig om, min bästa herre – jag tvivlar storligen, ty marknaden i – hmhm – har gjort
 35 ett fasligt sammanlopp.”

Nå, jag nöjer mig med blott ett enda rum (jag själv kan sova på någon skulle, tänkte han): men snyggt, vackert. Det kan gärna få vara litet. Var så god; lika mycket vad det kostar.

5   ”Har frun något enstaka rum över, Annette?” sade värden och såg åt sidan in i en sidokammare. ”Det är några förbannat vidlyftiga friherrar, som okaperat oss helt och hållet, vi ha annars lokaler nog; men de höra till ortens noblesseri, och därför ser herrn – ”

      Nej, svarade Annette, finns icke.

10   ”Men jag måste ta mig sju tusan ha ett rum,” sade sergeanten beslutsamt och gick själv dit in. ”Behövs blott en säng. Det är omöjligt att icke sådant skall finnas i ett så stort, rymligt och vackert hôtél, som här. Jag har varit i Arboga förut och vet, att en lång gång utmed gården leder till tusentals rum härinne.”

15   Nånå, bästa herre, sade en liten kort rulta i mössa, husets värdinna. Gå, Annette, längst bort in i gången, och se om min egen kammare kan skräpas i ordning. I nödens stund får jag väl lämna min egen ro i sticket. Annette och sergeanten gingo. Han fann ett ganska hyggligt, stort rum, gav sitt bifall och vände
20   tillbaka. Knappt återkommen i porten, mötte han Sara och bärarna. Han visade dem vägen uppför trappan, som ledde till den långa gången, belagd med bräder, och vilken, lik ett loft eller arkad, sträckte sig längs efter våningen. Sara hade genom gåendet blivit munter igen och fått den friskaste färg; men
25   vilken åter snabbt överdrogs av en harmsen sky vid bärarens artiga anmaning:

      ”Gå förut, söta fru!”

      Hon tog dock snart åter på sig sin rätta uppsyn, och åtföljd av Albert och Annette inträdde hon i den anvisade kammaren, den
30   hon fann förträfflig. Flinkt och glatt ordnade hon deras saker därinne mot ena väggen. Bärarna betalades och avfärdades. Efter en av Annette given anvisning på ett nyss för spisning ledigt blivit smårum där nere, gingo de bägge dit och njöto en tarvlig aftonmåltid, som i synnerhet Sara Videbeck väl kunde behöva.

En halvtimme förfor. De följdes därefter åt upp ifrån spisrummet, och Annette gick förut att öppna dörren till nattlogiet.

”Gud låte herrskapet bli nöjda!” sade Annette. ”Vi hava ej bättre, för de många resande skull; jag skall straxt komma upp
5 med ljus.” Därpå neg hon, steg ut och lämnade dem tillsammans.

Den breda, skönt uppbyggda sängen gav tillkänna, vad den beskedliga Annette höll dem före. Albert, för att genast i ögonblicket avskära all förlägenhet, sade: ”bästa Sara, jag sitter i ett åkdon där nere, eller tager min natt på en höskulle; det
10 stackars folkets dumma infall med din benämning förargar mig lika mycket som dig; men man rår icke för, att vingbreda baroner så upptagit alla rum, att jag allenast kunnat bekomma ett enda, och det med nöd. Emellertid hoppas jag, att du här skall må bra, förbliva ostörd och sova gott.”

15 Sara hade under tiden avtagit sin hatt, lagt den på en stol, kom fram till sin reskamrat med en vänlig åtbörd och svarade: ”gör som du vill, och sitt därute var du behagar, Albert. Jag kan väl tänka, att du skall göra väsen av det här ena, hyggliga, vackra rummet, och tycka det är dumt för att det är allenast ett.
20 Hade du, såsom jag, varit både född, uppfödd och sedan tillbragt hela livet i blott ett enda rum, som om dagen var arbetsverkstad och om natten sovrum för oss alla samtliga (ty de rum, som i huset hemma voro över, måste vi för nöd hyra ut), då skulle du icke tala stort om detta lappri. Men ehuru du
25 väl icke riktigt är som många andra, kan jag ändock förstå, att du blivit uppfödd med flera narraktiga tankar. Därföre, goda Albert – ja, gör som du behagar; men jag försäkrar dig, att om du blir härinne, i stället för att sitta i rusket därute över natten, så skall jag hålla det för alldeles ingenting; och jag önskade du
30 ville anse det likaså, ty just då betyder det minst.”

Om du blir inne, det skall jag hålla för alldeles ingenting! gick som ett eko genom sergentens själ, och något så krossande för hans självkänsla, något så grymt och nedslående gjorde honom stum.

”Albert!” – fortfor hon, gick honom nära och tog hans hand
35 – ”misstag dig icke på mig, och undra ej. Om jag undantar de

nätter hemma för länge sedan, då pappa ännu levde, mest uteblev, men stundom likväl hemkom och med mycket buller, slagsmål gunås och svordomar for fram till klockan fyra på morgonen, så kan jag försäkra dig, att det för övrigt alltid var så stilla om

5 nätterna i vår verkstad, där vi sovo, att ej det minsta glas bräcktes. Det är jag van vid. Men gå du gärna ut, bästa Albert; ty du finner kanske mycket i den här småsaken, och jag kan icke ändra dig.”

Nu måste han le, det kunde icke hjälpas. Han släppte hennes hand. Lika gott, svarade han, nu går jag åtminstone till
10 en början ut att beställa hästar för morgondagen.

”Det förstås, att du nu skall gå! ja,” inföll Sara hastigt, ”i morgon är det för sent att få allt i ordning: vi måste vara tillreds tidigt. Och du blir var du vill i natt, men tag ur kammarnyckeln med dig, när du går ut, att ingen annan i misstag kommer in och
15 säg åt jungfrun därnere, att hon inga ljus behöver taga upp, jag ser nog lägga mig.”

Albert gick. När han stod i dörren, vände han sig om. Då stod hon mitt på golvet och neg: ”god natt, Albert, vi se varann i morgon!”

Han bugade sig, slöt igen dörren och tog ur nyckeln.

20 ”Obegripliga!” lät det emellan hans tänder. God natt! vi se varann först i morgon! är det en inbjudning att återkomma i afton? Och likväl tycktes hennes allraförsta omnämningar luta ditåt? Jag går och slår slag på gården.”

Han fullgjorde där nere affären med hästbeställningen och
25 tillsade Annette att inga ljus behövdes, men att kaffe skulle inbäras klockan precis sex på morgonen. Så spånslog han på gården för att träffa vagnar till sovställe. Men inga sågos. Av några uppstående tistelstänger, som han genom springor varseblev i lider, fann han väl tillgång på diverse herrskapsvagnar, men de
30 voro inlåsta. Han gick ned åt den sluttande gården. Natten såg ut att bli regnig. Han kom till stallet och knackade på dörren. Därinifrån röt en rusig stalldräng: ryk åt hälsingland*)!

---

*) Hälsingland, begagnat till svordom, kan ju få lov att skrivas med litet h?

”Det var en hundsvott till gästgivare så ordentlig, som så tidigt stänger alla sina lider, portar och skullar! Prosit sergeant, här får du roligt, och är avbiten från hela mänskligheten. Jag går på en minut upp igen, för att se huru Sara håller god min
 5 och tar emot mig, och sedan går jag åter hit ned att skaffa mig gehör hos en så’n sakramentskad hälsinglands stalldräng.”

Till detta förslag drevs han av nyfikenheten. Men han gick likväl först många gånger fram och tillbaka på den kantigt och gement stenlagda gården, varunder han ofta stötte fötterna och
 10 talade till sig själv. ”God natt! sade hon, det är sant; men hennes röst darrade litet därvid, det märkte jag: ljuvt, outgrundligt, såsom ifrån innersta hjärtat. Det kan förklaras, som man behagar, och behöver icke betyda en fullkomlig likgiltighet eller ett bestämt godnatt, såsom avsked. Det kan vara tvärtom. Jag
 15 har lust att sätta henne på prov, plåga henne, och icke gå upp. ”Vi se varann i morgon!” alltså icke i kväll? förut hade det likväl överlämnats åt mitt eget val att bestämma vilketdera jag ville? Jag skall pröva henne: jag går upp på en minut; en halv minut.”

Han steg sakta trappan uppföre, gick den långa gången
 20 fram, satte nyckeln varsamt i låset, låste upp, steg in. Här var tyst. Han nalkades i halvmörkret. Saras kläder lågo ordentligt på en stol avlagda och hopvikta. Hon själv? Han sträckte fram huvudet att se. Hon sov redan, med ansiktet vänt emot väggen.

Alberts första känsla var en sval hänryckning; ty utan att
 25 vara poet, än mindre svärmiskt religiös, men rätt och slätt som underofficer, anslogs han oemotståndligt av en så enkel och stor frihet, en så ren och oskrymtad dygd. Hon – utan att veta om han icke ändå skulle återkomma, såsom han nu ock i sanning gjorde – hade lagt sig tryggt och friskt, och genast insomnat,
 30 utan inre uppror, utan farhågor, utan fraser, utan historier.

Men Alberts nästa tanke var mindre angenäm. Han fann, att det då mycket säkert varit hennes kalla och fullkomliga allvar, då hon yttrat huru det skulle bekomma henne ”alldeles ingenting”, om han stannade därinne. Vad betydde han således

för henne? detsamma som en stol – ett bord – en dörrpost – ett likamycket.

Förkrossande! förintande! en stol tillåter ju den skönaste flicka utan svårighet vara närvarande vid sin toilette? Alltför

5 smickrande att njuta samma ynnest!

Albert drog av sig stövlarna; gick tyst och sammansjunken ett varv över golvet; tog av sig rocken, och, efter han nyss fantiserat om stolar, uppsökte han sig en sådan och fann en med sidokarmar och ett ofantligt ryggstöd: en av dessa historiska stolar, som ännu
10 sedan 1600-talet återfinnas i gamla slott eller i småstäder, dit de kommit genom auktionens världs-kringspridande välde.

Han bar sakta sin stora karmstol fram till ett fönster, satte sig i den, tittade ut genom rutorna, såg på himlavalvet och ämnade somna. men han kunde icke en gång gäspa. Stolen var
15 mjuk, men i hans bröst kändes stickningar, och hela rummet stod i en mörk, kall vidrighet omkring honom. Han såg framåt sängen. Den sken vit, till följe av värdinnans rena, nymanglade örngottsvar. För övrigt tyckte han, att den var död och meningslös.

Så satt han en stund och blundade, för att något göra. Men
20 icke dessmindre såg han. Vad såg han? En lång arabesk framrullade sig för hans inre syn. Där framkommo alla de små särskilda händelserna under den förflutna dagen, och Saras bild förnyade sig ständigt, men så mild, så glad. Det var, till en början, ögonblicket i Strängnäs, då de blevo *du*; så, när hon kom med cigarren; så etc.
25 etc. etc. kan det vara möjligt, efter så pass, att hon hatar dig? frågade han sig.

”Dumma sergeant!” ropade han halvhögt och stirrade upp emot taklisten: ”hatar mig? Det gör hon visst icke. Hatar man en stol? hatar man ett bord? hatar man en möbel? en likgiltig –
30 en ingenting – en mig!”

Han lyddes, för att upptäcka om hon dock icke på något vis skulle sova oroligt. Men det spordes ej. ”Sara Videbeck är icke av dem som drömma,” suckade han och slöt igen sina ögon. Till sluts har hon väl ändå ett glashjärta, hårt och kallt: glänsande,
35 men stelt. Hon frågar minsann varken efter att hata eller älska.

Men vad är hon då själv för en? Hon är själv en stol, känslolös: likasom hon hållit mig för en stol, och sagt mig det öppenhjärtigt. Dygdig? kan jag kalla en stol dygdig? Hon är ingenting alls åt det hållet, som jag menar; varken god eller ond. Huru kan jag kalla
 5 ett ingenting Dygd? eller ens Last? men förlåt, sergeant, du har orätt (fortfor han litet därefter): hon är ej, som du säger, ett ingenting åt det hållet; minns du par exemple de där livliga ögonkastet? den varma munnen? – då och då – nej, nog har hon sinne, var viss på det: men om jag är den rätte, se det är en
 10 annan fråga ... vad är hon då för en? Liderlig? hut åt hälsingland! det kan icke falla mig in. Men ett mellanting är hon, som jag icke begriper, om jag bråkar sönder tinningen på mig: jag ville bli poet igen, jag är ju blott tjugufem år?”

”Ack, fortsatte han, om jag fick somna! I morgon blir det bra.”
 15 Oaktat denna önskan, såg han dock nu som allrabäst ut genom fönstret och upp emot himlavalvet igen, vilket blivit klarare och började visa några stjärnor. Han gnuggade med sin hand på rutan, för att få bort all imma. ”Vad är själva denna ruta?” började han monologisera. ”Vad är här i världen en glasruta? Det är ett mellanting,
 20 den också, ett mellanting emellan inne och ute: underbart nog; ty själv synes rutan icke, och skiljer likväl så bestämt emellan den lilla människovärlden inne och det omätliga stora ute? Jag kan i rutan själv se intet, men genom henne ser jag likväl nu himmelens stjärnor? Rutan är obetydlig, kanske föraktlig; icke just en låg varelse ändå,
 25 tycker jag; men ej heller mycket hög i värde; ja, just som jag par exemple jag själv! Ack, jag ville så gärna rista in mitt namn i rutan: jag har blott en flinta här i västfickan, jag har lust att försöka, om hon sagt sant, då hon påstod, att därmed kunde glas icke skäras.”

Han tog upp och försökte. Men antingen flintan var för
 30 trubbig, eller han icke tordes åstadkomma buller genom större ansträngning: med ett ord, han kunde intet märke rista. Då lutade han sig sorgsen tillbaka i sin stol och lade huvudet mot karmen. ”Du är utan diamant, Albert! blunda och sov – och fäll ihop dina anspråk!” Allt dimmigare vart det för hans inre syn; allt trubbigare och gråare
 35 gestalterna därinne. Pulsarna slogo utan hetta: helt långsamt och dovt klappade hjärtat. Universum var ganska ledsamt. Han insomnade.